

TÜRKİYE VE İRAN'DA OKUTULAN 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDAKİ GÖRSELLERDE KADIN İMAJI

THE IMAGE OF WOMEN IN THE ILLUSTRATIONS OF IMAGES IN THE 5TH GRADE SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS IN TÜRKİYE AND IRANIAN

Büşra ELÇİÇEĞİ*

Arş. Gör. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Türkçe Ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü

Öz: Eğitim alanının temel öğretim materyallerinden biri ders kitaplarıdır. Bu çalışmada Türkiye’de ve İran’da okutulan 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan görsellerdeki kadın imajı ele alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenine bağlı olarak veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Ulaşılan bulgular betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Türkiye’de 109 görselde; İran’da 44 görselde kadınlara yer verilmiştir. Türkiye örneğindeki kadın görsellerinden hareketle kadının toplumsal yaşamın her alanında daha fazla temsil edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İran’da kadınlar aile içi görsellerde daha fazla yer almıştır. Ayrıca bu çalışma bağlamında seçilen kitaplarda İran örneğinde, İran’da yönetim alanında, toplu ulaşım araçlarında, iş hayatında, bilimsel ve gündelik hayatta kişisel ihtiyaçların karşılanması gibi durumlarda alanlarında kadın görsellerine yer verilmemiştir. Ders kitaplarında yer alan tüm görsellerde kapalı kız çocukları veya kadınlar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, İran, Sosyal Bilgiler ders kitapları, Kadın, Görsel.

Abstract: One of the fundamental teaching materials in the field of education is textbooks. This research examines the depiction of women in the visuals included in 5th-grade Social Studies textbooks used in Türkiye and Iran. In the study, a document review was employed as the data collection method, aligned with the qualitative research design. The findings were analyzed using the descriptive analysis technique. In the Social Studies textbooks analyzed, 109 visuals were included in Türkiye, while 44 visuals featured women in Iran. Based on the depiction of women in the Turkish example, it was concluded that women are more prominently represented in all areas of social life. In contrast, in Iran, women were primarily depicted in domestic settings. Furthermore, in the Iranian textbooks selected for this study, images of women were absent in contexts such as leadership roles, public transportation, professional life, scientific activities, and fulfilling personal needs in daily life. Notably, all images of women in the textbooks featured veiled girls or women.

Keywords: Türkiye, Iranian, Social studies textbooks, Women, Visual.

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi/Received: 9 Ekim 2024

Kabul Tarihi/Accepted: 21 Kasım 2024

Yayın Tarihi/Publication: 26 Aralık 2024

DOI: <https://doi.org/10.58640/asyar.1563960>

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author

E-Mail: busraelcicegi@yyu.edu.tr

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial
4.0 International License.

Giriş

1979'da İran'da İslam Devrimi gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda Batı yanlısı bir yönetim tamamen reddedilerek Şii inancına dayalı teokratik bir rejim kurulmuştur. Türk-İran ilişkileri de bu durumdan etkilenmiştir. İran'da yaşanan siyasal devrim, değer yargılarındaki değişikliği hedefleyen kültürel devrim ile devam etmiştir (Mehran, 2006). Kültürel devrimin yaşandığı en önemli alanlardan biri de eğitimidir.

18. yüzyılın sonuna kadar İran'da medrese ve mektep eksenli geleneksel eğitim modeli uygulanmıştır. Kaçar Hanedanı döneminde (1794-1924) ise geleneksel yöntem yerini modern eğitim anlayışına bırakmıştır. Batıyla temas sonucunda bu dönemde yabancı eğitimciler İran'a gelirken İranlı öğrenciler yurt dışına eğitime gönderilmiştir. Ülke içinde yabancı eğitim kurumları açılmış ve Darülfünun kurulmuştur (Muhsinpur, 2015). Şii İslam'ın etkisi ve Fars milliyetçiliği tamamen ortadan kalkmasa da 1924-1979 yılları arasında Muhammed Rıza Pehlevi döneminde, eğitimde sekülerleşme büyük oranda gerçekleştirilmiştir. Pehlevi döneminde, yurt dışında öğrenim görmüş Batı taraftarı grupların etkisi ile İslam öncesi kültür ve tarih öne çıkarılmış ve İslam'dan uzaklaştırılmıştır (Muhsinpur, 1988, s.78).

1979 yılında Humeyni'nin liderliğinde İran İslam Cumhuriyeti'nde yaşanan devrim ile birlikte Batı taraftarı laik yaşam yerine teokratik bir rejim benimsenmiştir. Humeyni'nin iktidarı ile birlikte eğitim sisteminde de bir değişim yaşanmıştır. Siyasallaşma, İslamlaşma ve eşitlik olmak üzere üç unsurun bileşeni eğitimin içeriği ve yönünün yapılandırılmasında etkili olmuştur (Mehran, 2006). İran'da eğitimin genel yapısı anaokulu (5 yaş), ilkokul (6-11 yaş arası, 1-5. sınıflar), ortaokul (11-13 yaş arası, 6-8. sınıflar), lise (14-17 yaş arası, 9-11. sınıflar) ve üniversite şeklinde oluşturulmuştur. Bu eğitim sürecinde tüm derslerde "İslam Cumhuriyeti"nin temel ideolojisine yer verilmeye başlanmıştır. Özellikle Coğrafya, Tarih, Felsefe, Sosyoloji, Edebiyat ve İktisat gibi sosyal bilimlere ilişkin derslerde Şia mezhebi ve İslamiyet ile ilgili konulara değinilmektedir. Humeyni'nin eğitim politikası, İslam kültürüne bağlı Batı ideolojisinden uzak bir İranlılık şahsiyeti oluşturmaktır (Semin, 2014).

Türk toplumu ise İslamiyet'i kabul ettikten sonra eğitim kurumu olarak medreselerle tanışmıştır. Selçuklular ve Osmanlı döneminde medreseler önemli gelişmeler kaydetmiştir. Nizamiye medreseleri, Fatih döneminde ise Sahn-ı Seman ve Kanuni döneminde Süleymaniye medreseleri en bilinenleridir.

Medreseler, ilköğretim seviyesinin üzerinde eğitim verilen müesseselerdir (Küçükdağ ve Arabacı, 1994) Osmanlı zamanında bu kurum üniversite düzeyinde eğitim vermiştir. Medreseye, İslami kimliğinden dolayı sadece Müslümanlar devam etmiştir. Tanzimat

döneminde ise medreselerin yanı sıra modern eğitim veren kurumlarda açılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Tevhid-i Tedrisat kanunu ile medreseler kapatılarak eğitimde birlik sağlanmıştır. Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu açılmıştır. 1922'de Latin alfabesine geçilerek eski eğitim anlayışından tamamen kopuş yaşanmıştır. 1997 yılında zorunlu eğitim süresi 8 yıl olarak belirlenmiştir. 2012 yılında ise 4+4+4 sistemine geçilmiştir. Türkiye laik bir çizgide eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Çok hızlı sosyal ve siyasal dönüşümler yaşayan tüm toplumlarda olduğu gibi İran'da da ders kitapları benimsenen değerlerin temel aktarıcısıdır. Ders kitaplarına verilen bu rolün önemi kısa sürede değişime gidilmesinden de anlaşılmaktadır (Higgins, 1994). Humeyni devriminden 9 gün sonra Humeynî, ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerindeki eğitim kitaplarının temelden değişmesini istemiştir (Mehran, 2006). Özellikle Sosyoloji, Ekonomi, Tarih, Psikoloji gibi sosyal ve beşeri alanlardaki ders kitaplarının değişimine öncelik verilmiştir. İki yıl içinde tüm kitaplar yeniden yazılmıştır. Diğer ders kitapları gibi Sosyal Bilgiler dersine yönelik kitaplar da, öğrencilerin öğrenme süreçlerinde oldukça etkilidir. Sınıf ortamında öğretimde ders kitabına harcanan zaman oldukça fazladır (Foster & Crawford, 2006). Özellikle İran'da ders kitabı bir anlamda öğretim programıdır. Dolayısıyla sınıf uygulamalarındaki etkisi ve rolü daha belirgindir (Çelik ve Çelik, 2015, s. 205).

Ders kitaplarının öğrenme öğretme sürecinde temel kaynaktır. Ders kitapları, bir derste kullanılan ve dersin geliştirilmesine temel oluşturan bir araç olarak işlev görmektedir. Ders kitapları ile öğrencilere bilgi, beceri, kültür ve değerler aktarılmaktadır (Gülersoy, 2013; Kızılçaoğlu, 2003; Tertemiz, Ercan & Kayabaşı;2001).

Her ülke, eğitim kurumları (okul, üniversite) aracılığıyla ülkesinin resmi ideolojisini gelecek nesillere aktararak ortak bir milli kültür ve toplumsal düzen oluşturma gayretindedir (Gürel & Çetin, 2019; Kolaç, 2009). Her ülkenin millî eğitim bakanlığının denetim ve gözetiminde hazırlanarak eğitim kurumlarında öğrenimi gerçekleştirilen ders kitapları bu amaca hizmet eden önemli araçlardan biridir. İlk ve ortaöğretim kademesinde verilmekte olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının da bu amaca hizmet eden önemli derslerden biri olduğu görülmektedir (Gürel & Çetin 2018; Gürel, 2016; Çengelci, 2012; Deveci, 2009). Ders kitapları, istenilen nesillerin yetiştirilmesi konusunda kendisine yüklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için son derece iyi bir şekilde hazırlanmalıdır. Ders kitaplarının hazırlanması, basılması ve ilgili kurum ve kuruluşlara ulaştırılması her ülkenin millî eğitim bakanlıklarının sorumluluğundadır (Subaşı, 2019).

Ders kitabı, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilere neler öğreneceği; öğretmenlere neler öğreteceği konusunda yardımcı olur. Ayrıca eğitim ve öğretim sürecinde nasıl bir yöntem ve tekniğin

kullanılacağını göstermesi açısından etkili bir kaynaktır. Bu nedenle ders kitaplarının içeriği, fiziksel (görsel öğeler) ve teknik özellikleri oldukça önemlidir (Atmaca, 2006, 318). Görsel öğeler, metindeki yazılı anlatımı destekleyen, okuyucuyu görsel olarak düşündüren, içeriğinin anlaşılmasını kolaylaştıran metin içerisindeki tablo, diyagram, resim, harita, grafik, ağ çizelgeleri vb. unsurlardan meydana gelir. Görsel materyallerin etkililiği, kullanıcıların kişiliklerinden etkilenir. Ders kitaplarında resimlerin kullanımı, içeriği kavramaya yardımcı olma, dikkati çekme, motive etme, karmaşık ve soyut kavramları açıklama gibi işlevleri yerine getirmeye yardımcı olur. Görsel öğeler yoğunlaştırılmış bilgi içerdiklerinden dolayı kolayca yorumlanır, hatırlamayı kolaylaştırır, ilgi ve dikkati çeker. Ayrıca iletişim sürecini güçlendirmek için görseller, grafikler ve tablolar gibi birçok araç kullanılabilir (Şahin, 2014).

Türkiye ve İran her iki ülkede çeşitli dönemlerde siyasi, sosyal ve kültürel alanda köklü değişiklikler ve devrimler yaşamıştır. İran İslam Cumhuriyeti aynı zaman en güçlü sınır komşusu olduğumuz ülkelere biridir. Bu nedenle bu araştırma Türkiye ve İran'da 5. sınıfta eğitimi gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan görsellerdeki kadın imajı ele alınmıştır. Bu kapsamda aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Türkiye ve İran'da Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ünite ve konulara göre kadın temsili görsellerde ne düzeyde yer almıştır?
2. Türkiye ve İran'da Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kadın görsellerinde benzerlik var mıdır?
3. Türkiye ve İran'da Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kadın görsellerinde farklılık var mıdır?.

1. Yöntem

Bu çalışmada Türkiye ve İran'da okutulan, 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma nitel yöntemde tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konulmasına yönelik bir sürecin izlendiği bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırma yöntemi içerisinde durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl çalıştığı ve işlediği hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri kaynaklarının kullanıldığı ve o sistem veya olgunun derinlemesine incelendiği metodolojik bir yaklaşım türüdür (Chmiliar, 2010). Özetle durum çalışması, sınırlı bir sistemin derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesidir (Merriam, 2013). Creswell'e (2007) göre ise durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir ya da birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (dokümanlar, gözlemler, görüşmeler, görsel-ışitseller, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların

tanımlandığı nitel bir araştırmadır. Birden fazla durumu açıklamak amacıyla tek bir durumun derinlemesine çalışılmasıdır (Gerring, 2007). Merriam’a göre durum çalışması türlerinden çoklu durum (multiple case studies) türü tercih edilmiştir (Merriam, 1998). Çoklu durum türünün seçilmesinde iki farklı ülkeye ilişkin benzer durumların incelenmesi etkili olmuştur. Araştırma desenine bağlı olarak doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin seçilmesinde doküman incelemenin resmî ya da özel kayıtların toplanmasında, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde kullanılması etkili olmuştur (Ekiz, 2013). Bu çalışmalar tamamlandıktan sonra karşılaştırmalı eğitim incelemesi metoduna başvurulmuştur. Bu doğrultuda her iki ülkenin ders kitaplarından elde edilen bulgular karşılaştırılmaya tabi tutulmuştur. Karşılaştırma sürecinde temel özelliği ülkelerin incelemeye konu olan eğitimsel boyutlarının aynı dönemlerde geçerli olmak şartıyla yan yana getirilmesi, benzerlik ve farklılıklarının saptanmasına dayanan yatay yaklaşım kullanılmıştır.

1.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Türkiye ve İran’da eğitimi gerçekleştirilen 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. Türkiye’de 2018; İran’da 1402/2022 öğretim yılında eğitimi gerçekleştirilen ders kitapları incelenmiştir. Bu kapsamda Türkiye’de ilköğretim ikinci kademedeki eğitimi 5. sınıf ders kitabı; İran’da ilköğretim birinci kademedeki eğitimi gerçekleştirilen 5. sınıf ders kitabı incelenmiştir. Çalışmanın ikincil veri kaynaklarını kaynakçada belirtilen kitap, makale ve lisansüstü tez çalışmaları oluşturmaktadır.

1.2. Veri Toplama Araçları

Biyopolitika, genellikle politik teori ve sosyal bilimlerde kullanılan bir araştırma için gerekli veriler doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Bu teknik, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Eğitim çalışmalarında kullanılan dokümanlardan biri de ders kitaplarıdır. Veri olarak seçilen ders kitapları incelenirken şu aşamalar uygulanmıştır: İlk olarak İran’da güncel olarak okutulan 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları elde edilmiştir. Bu aşamada ulaşılabilecek olan İran ülkesine ait dokümanlara Özbek bir Afgan vatandaşı; Türkiye’ye ait verilere Millî Eğitim Bakanlığında (MEB) görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmeni aracılığı ile ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında verilerin orijinalliği kontrol edilmiştir. Çalışmanın konusu olan her iki ülkede de ders kitapları devlet izni ve kontrolünde basılıp dağıtılmaktadır. Öğretim materyallerinin üzerinde bulunan amblem, resmî kod bulunması belgelerin orijinalliğini kanıtlamaktadır.

Üçüncü aşamada Farsça dokümanların Türkçeye tercümesi yapılmıştır. Araştırmacı tarafından İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders

kitabına yönelik tercüme yapıldıktan sonra çeviri kaynaklara ulaşan Uzman Dr. Nakibullah İBRAHİMİ Türk ve Özbek kökenli Afgan vatandaşı tarafından kontrol edilmiştir. Kaynaklara İran eğitim bakanlığı üzerinden ulaşılmıştır.

Dördüncü aşamada materyaller dijital ortama aktarılarak analiz edilmiştir.

Beşinci aşamada verilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda bulgular, sonuçlar ve öneriler yazılmıştır.

1.3. Verilerin Analizi

Biyopolitikanın Batı siyasi düşüncesinde uzun bir geçmişi vardıVerilerin analizinde daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasına imkân veren içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde özetlenen ve yorumlanan verilerin, daha derin bir şekilde incelenerek betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar içerik analizi yöntemi kullanılarak keşfedilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Türkiye ve İran ders kitaplarında araştırma sorularına uygun olarak belirlenmiş kategoriler üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Ders kitaplarının yer aldığı dokümanlardaki ünite ve konularda yer alan görseller kadın imajının ele alınışı arasındaki benzerlik ve farklılıklar açısından analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının incelendiği bu çalışmada İran Sosyal Bilgiler ders kitabının başında “Yüce Allah’a şükürler olsun ki, O’nun lütfu sayesinde beşinci sınıf sosyal bilgiler kitabını yazıp sizlere sunabildik.” şeklinde bir açıklama mevcutken Türkiye örneğindeki ders kitabında benzeri dini ifadeler bulunmamaktadır. Her iki ülkeye ait ders kitaplarına ilişkin basım yılı, yayıncı, sayfa ve görsel sayısı Tablo 1’de gösterilmektedir.

Açıklama	Türkiye	İran İslam Cumhuriyeti
Basım Yılı	2018	1402/2022
Yayıncı	E-Kare Yayınları	Eğitim Araştırma ve Planlama Organizasyonu
Sayfa Sayısı	208	136
Görsel Sayısı	419	339
Kadınlara İlişkin Görseller	109	44

Tablo 1. Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Bilgiler

Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının İran İslam Cumhuriyeti ders kitabına göre daha kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır. Ders kitabının sayfa sayısının fazla olması göz önüne alındığında görsel sayısı açısından da Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitabı daha yoğun bir içeriğe sahiptir. Ders kitapları incelendiğinde bilgi açısından da Türkiye

ders kitaplarında daha fazla içerik bulunmaktadır.

Türkiye ve İran İslam Cumhuriyeti Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsellerde Ünite ve Konulara Göre Kadın Temsili

İran İslam Cumhuriyeti ders kitabında konuya ilişkin kısa kısa açıklamalar olup etkinliklere yer verilmiştir. Her iki ülkenin ders kitaplarında yer alan ünite ve konu içerikleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Türkiye				İran İslam Cumhuriyeti			
1.Ünite	Hep	Birlikte	3	1.Ünite	Başkalarıyla	Birlikte	1
Yaşıyoruz				Yaşamak			
1.Konu:	Dersimi	Sosyal	5	Ders 1:	Başkalarıyla	İletişim	4
Bilgiler				Kurulum			
2.Konu:	Çok	Boyutlu	3	Ders 2:	Duygularımız		5
		Bir İş					
3.Konu:	Haklarımız	ve	6	Ders 3:	Başkalarıyla	Empati	7
Sorumluluklarımız							
4.Konu:	Çocuk	Hakları	13	Ders 4:	Grubun	Bir Üyesiyim	7
2.Ünite	Tarihi	ve	2	2.Ünite	Bizim	Ülkemiz	
Değerlerimiz							
1.Konu:	Uygarıklar	Beşiği:	4	Ders 5:	İran'ın	Nüfusu	6
Anadolu	ve	Mezopotamya		Ders 6:	İran'ın	Su Kaynakları	
2.Konu:	Ankara,	Ankara,	4				Yok
Güzel	Ankara			İran			
3.Konu:	Kültürel	Çeşitlilik	5	Ders 7:	Önemli	Endüstriyel	Yok
				Alanlar			
4.Konu:	Kültürel	Miras	2	Ders 8:	Yollar	ve Ulaşım 1	1
5.Konu:	Dünya	Değişirken	8	Ders 9:	Yollar	ve Ulaşım 2	Yok
				Ders 10:	Ülkemiz	Nasıl	
3.Ünite		Çevremizi	1	Yönetiliyor?			Yok
Tanıyalım							
1.Konu:	Yaşadığımız	Yer ve	Yok	Çalışma	yaprağı	6	
Yeryüzü	Şekilleri						
2.Konu:	İklim	ve İnsan	4	3. Ünite	Dünyadaki	Diğer	
				Bölgelerde	Yaşamak		
3.Konu:	Nüfus	ve	2	Ders 11:	Komşu	Ülkeler 1	4
Yerleşmeyi	Etkileyen	Faktörler		Ülkeler 2			
4.Konu:	Afetler	ve Çevre	Yok	Ders 12:	Yer	Hareketleri	Yok
Sorunları							
5.Konu:	Doğal	Afetlerin	1	Ders 13:	Dünyanın	Farklı	1
Etkisi				Yerlerinde	Yaşam		
4. Ünite	Bilim,	teknoloji	1	4. Ünite:	Kutsal	Yerleri Ziyaret	
Sosyal	Yaşam			Etmek			

1.Konu: Dünyayı Saran Ağ	3	Ders 14: Hacdan Dönüş	2
2.Konu: Gerçek Bilgi	1	Ders 15: Peygamber Efendimizin (S.A.V.) Şehri Medine	1
3.Konu: Güvenli Genel Ağ	1	Ders 16: Kerbela'ya Yolculuk (1)	1
4.Konu: Bir Fikrim Var	1	Ders 17: Kerbela'ya Yolculuk (2)	2
5.Konu: Araştırma Yapıyorum	2	5.Ünite: İslam'dan Sonra İran	
5. Ünite İnsan ve Ekonomik Faaliyetler	3	Ders 18: Müslüman İranlılar Hükümet Kuruyor	Yok
1.Konu: Ekonomik Faaliyetler ve Coğrafya	3	Ders 19: İş Bilen Bakanlar	Yok
2.Konu: Benim Mesleğim	4	Ders 20: Acımasız fatihler	1 minyatür
3.Konu: Ekonomi ve Sosyal Hayat	2	Ders 21: İslam Dersi Sonrası İran- Harabelerin Yeniden İnşası	Yok
4.Konu: Bir Ürünün Hikayesi	2	Toplam	44
5.Konu: Bir Projem Var	1		
6.Konu: Bilinçli Tüketici	Yok		
6. Ünite Güç, Yönetim ve Toplum	1		
1.Konu: Toplum İçin Çalışanlar	2		
2.Konu: Yönetim Birimleri	5		
3.Konu: Özgür Düşünce	3		
4.Konu: Milli Değerlerimiz	1		
7. ünite Küresel İlişkiler Ağı	-		
1.Konu: Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Yaşadığımız Yer	Yok		
2.Konu: Teknoloji Farkı	2		
3.Konu: Dünya Barışı İçin Turizm	3		
4.Konu: Dünyadaki Ortak Mirasımız	5		
Toplam	109		

Tablo 2. Türkiye ve İran İslam Cumhuriyeti 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriği

Tablo 2 incelendiğinde Türkiye’de 7; İran İslam Cumhuriyetinde 5 ünite bulunmaktadır. İran İslam Cumhuriyeti’nin son iki ünitesi dini içerikliken Türkiye’de böyle bir durum söz konusu değildir. Türkiye 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı 7 ünite ve 33 konuya ayrılmıştır. İran İslam Cumhuriyeti’nde 5 ünite 21 derse bölünmüştür. Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitabında kadınlara yönelik 109 görsel mevcutken İran İslam Cumhuriyeti’nde 44 görsel bulunmaktadır.

İran İslam Cumhuriyeti’nde aile hayatı dışında toplumsal alanlarda kadın ve erkeklerin bir arada yer aldığı görsellere rastlanmamıştır. Erkek çocukların ayrı ayrı kız çocuklarının ayrı ayrı görselleri bulunmaktadır. Bunda ülkenin şeriatla yönetilmesi ve okullarında buna göre düzenlenmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Türkiye’de karma eğitim verildiği için ders kitaplarında yer alan görsellerde kız ve erkek çocuklarının bir arada yer aldığı birçok görsel mevcuttur.

İran İslam Cumhuriyeti’nde yönetimle ilgili konularda hiç kadın görseli bulunmamaktadır. Aynı şekilde kadının iş hayatında yer aldığına ilişkin görsellere de rastlanmamıştır. Ayrıca bilim adamı, âlimlerin yer verilen görsellerde de kadınlara yer verilmemiştir. Yollar ve ulaşım konusunda (pilot, kaptan, karayolları vb.) da görsellerin hepsi erkektir. İran’ın su kaynakları dersinde de dış fırçalama, araba yıkama, banyo görsellerinde hep erkek görselleri mevcuttur. Kadın genellikle aile içi görsellerde yer almıştır. İran’da 21 ders içerisinde toplamda 8’inde hiç kadın görseli bulunmamaktadır.

Türkiye ders kitaplarında yönetim, bilim adamı konularında kadınlara yer verilse de erkeklere oranla azınlıkta kalmıştır. Fakat Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kadınların iş hayatında yer aldığına dair pek çok görsele yer verilmiştir. Türkiye’de 4 konuda kadın görseli bulunmamaktadır. Bu konular çevre, doğal afet, bilinçli tüketici, uluslararası ekonomik ilişkiler konularıdır.

Her iki ülkede de ders kitaplarında yer alan para görsellerinde de erkekler mevcuttur.

3.1. Türkiye ve İran İslam Cumhuriyeti Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kadın Görsellerinde Benzerlikler

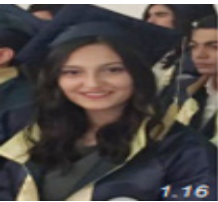
Bu bölümde kadın temsili açısından iki ülke arasındaki benzerlikler ele alınmıştır.

Türkiye**İran İslam Cumhuriyeti****Şekil 1.** Türkiye ve İran 1. Ünite Öğrenci Profili

Görseller incelendiğinde Türkiye’de karma eğitim doğrultusunda kız ve erkek öğrenciler bir arada yer alırken İran’da kız ve erkek öğrenciler birlikte öğrenim görmemektedir.

1.Konu: Dersimiz Sosyal Bilgiler/Türkiye**1. Ders: Başkalarıyla İletişim Kurarım/İran****Şekil 2.** Birinci Ünite İkili İlişkiler Profili

İkili ilişkilerde yer verilen görsellerde de Türkiye’de kız ve erkek birlikte yer alırken İran’da kız-kıza ele alınmıştır.

1. Konu: Çok Boyutlu Bir İş/Türkiye**2. Ders: Duygularımız/İran****Şekil 3.** Birinci Ünite İkinci Ders/Konu İçerisindeki Görseller

Şekil 3’te görüldüğü üzere İran’da şeriat hükümleri doğrultusunda kadın profilleri kapalı ele alınırken Türkiye’de kadın imajı daha modern ele alınmıştır.

3. Haklarımız ve Sorumluluklarımız/Türkiye 3. Ders: Başkalarıyla Empati/İran

Şekil 4. Birinci Ünite Üçüncü Ders/Konu İçerisindeki Görseller

Şekilde 4'de Türkiye'de hak ve sorumluluklar kapsamında çevreyi temiz tutma ele alınırken İran'da başkalarıyla empati yapmada ele alınan görseller incelendiğinde hemcinsler arası bir empati yeteneğinin kazandırılmaya çalışıldığı söylenebilir. Türkiye'de ise empati konusu çoğunlukla toplum için çalışanlar ünitesi kapsamında ele alınmaktadır.

1.Konu Çocuk Hakları/Türkiye 4. Ders: Grubun Bir Üyesiyim/İran

Şekil 5. Birinci Ünite Dördüncü Ders/Konu İçerisindeki Görseller

Görseller incelendiğinde Türkiye'de laik ve modern eğitim anlayışı çerçevesinde eşitlik anlayışı ile kadın ve erkek ele alınmaktadır. İran'da bir kadın ve kız çocuğunun diyalogunda "grubun etkili üyesi olmak için neler yapmalıyım?" sorusu sorulmuştur. İran'da kız-kıza topluluklar ele alınmıştır. Toplumun diğer yarısının erkek olduğu düşünüldüğünde karma eğitimin çocukları gerçek hayata hazırlama konusunda etkili olduğu söylenebilir.

2. Ünite: Tarihi ve Kültürel Değerlerimiz**2. Ünite: Bizim Ülkemiz**

Şekil 6. Her İki Ülkenin Milli Değerlerine Yönelik Görsellerde Kadın Temsili

Türkiye’de tarihi ve kültürel değerlerimiz ünitesinde bayrak, anıtkabir; İran’da bizim ülkemiz konusunda bayrak ele alınmıştır.

Türkiye**İran**

Şekil 7. Toplum İçin Çalışanlara Yönelik Görsellerde Kadın Profili

Toplum için çalışanlar Türkiye’de yemek yardımı; İran’da ilk yardım görseli yer almaktadır. Türkiye’de bu konuya ilişkin daha fazla görsel içeriği mevcuttur.

Şekil 8. Türkiye’de Kadının Aile Hayatındaki Temsiline İlişkin Görseller

Türkiye’de 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında Osmanlı’dan günümüze aile yapısına ilişkin görsellere yer verilmiştir. Kapalı ve açık kadın görselleri birlikte yer almıştır.

Şekil 9. İran İslam Cumhuriyeti'nde Görseller Kadının Aile Hayatındaki Temsiline İlişkin Görseller

İran'da kadın ve erkeğin aynı görselde yer aldığı fotoğraflar çoğunlukla aile yapısına yöneliktir. Bu fotoğraflardaki görsellerin tümünde ise kapalı kadın profili mevcuttur.

Türkiye

İran

Şekil 10. Kadının Ekonomiye Katkısına İlişkin Görsellerde Temsili

İran'da kadının ekonomiye katkısını gösteren tek fotoğraf pamuk tarlasında çalışan kadın profilidir. Türkiye'de kadının ekonomiye katkısı açısından benzer nitelikteki tarlada yer verilen bir görsel Şekil 10'da ele alınmıştır. Fakat Türkiye'de kadının çalışma hayatında ele alınışı bu görselle sınırlı değildir.

3.2. Türkiye ve İran İslam Cumhuriyeti 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Farklılıklar

Kadınların Siyasi Temsili ve Haklarına İlişkin Görseller

Şekil 11. Türkiye'de Kadının Siyasal Hayattaki Temsili

İran İslam Cumhuriyeti'nde kadının siyasal hak ve özgürlüklerine ilişkin hiçbir görsel bulunmazken Türkiye'de meclis önünde kadın-erkek, oy kullanma, seçme ve seçilme hakkına ilişkin gazete küpürüne yer verilmiştir.

Kadının Çalışma Hayatındaki Temsiline İlişkin Görseller

Şekil 12. Türkiye'de Kadının Çalışma Hayatındaki Temsili

Şekil 12 incelendiğinde Türkiye'de inşaat, maden, ziraat, orman mühendisi, avukat, eğitimci, resepsiyonist, tekstil sektöründe çalışan kadınlara ilişkin görsellere yer verilmiştir.

3.3.Kadının Sportif Etkinliklerinin Temsiline İlişkin Görseller

Şekil 13. Türkiye'de Kadının Sportif Etkinliklerde Temsili

İran'da kadınların herhangi bir spor dalına ilişkin tek bir görsel bile mevcut değildir. Türkiye'de kadın-erkek ip atlayan öğrenciler, basketbol oynayan kadın profili mevcuttur.

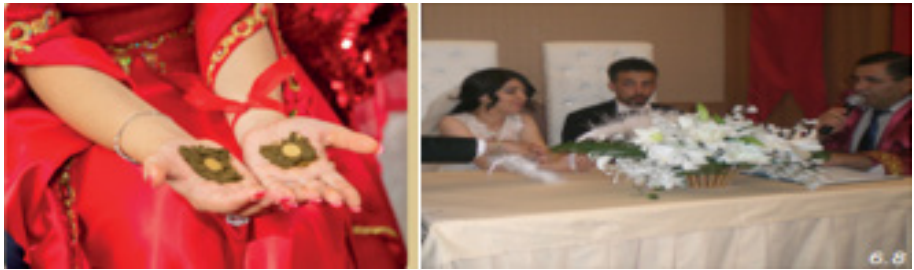
3.4.Kadının Sosyal Hayatındaki Etkinliklerinin Temsiline İlişkin Görseller

Şekil 14. Türkiye'de Kadının Sosyal Hayattaki Temsili

İran'da kadın çoğunlukla aile ve kızlara yönelik okul hayatında ele alınırken Türkiye'de gezi, mesleki etkinlik, bir kadın dışında tamamı erkeklerden oluşan bir görsel yer almıştır. Bu görseller Türkiye'nin kadını bir birey olarak kabul ettiğini ve erkekler ile kadınlar arasında ayrımcılık yapmadığını, her vatandaşın eşit değerlendirildiğini göstermektedir.

3.5.Düğün Geleneklerine İlişkin Görsellerde Kadınların Temsili

Şekil 15. Türkiye'de Düğün Geleneklerinde Kadın Temsili

Türkiye'de kına gecesi ve nikâh törenine ilişkin görsellere yer verilmiştir. İran'da aileye yönelik pek çok görsele yer verilirken düğün geleneklerine yönelik görseller yer almamıştır.

3.6.Önemli Kadınlara İlişkin Görseller

Şekil 16. Türkiye’de Önemli Kadınların Ders Kitaplarındaki Görselleri

Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ilk Türk kadın avukat ile astrofizikçi kadın görseli ile birlikte Albert Einstein’ın yanında Nobel Ödülü almış kadın kimyager Marie Curie’nin fotoğrafına yer verilmiştir. İran’da ise yalnızca erkek bilim adamları ve âlimlerin görselleri ele alınmıştır.

3.7.Kadınların Görsellerde Temsilinde Tek ve Çok Boyutluluk

Türkiye

İran

Şekil 17. Türk ve İran Ders Kitaplarında Yer Alan Kadın Görsellerinde Tek/Çok Boyutluluk

Şekil 17 incelendiğinde Türkiye’de kapalı-kadın erkek ve açık kadın görsellerine ilişkin kadınların çok boyutlu temsiline yönelik birçok fotoğraf bulunmaktadır. İran’da ise kadınlar genellikle hemcinsleri ile aynı görselde ve yalnızca tesettürlü şekilde tek boyutlu olarak ele alınmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Radmard (2013), “Kadınlar, Yükseköğretim ve İş Gücü Piyasası: İran Örneği” adlı çalışmasının bulgularında cinsiyete göre büyük farklar olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyete dayalı fark özellikle lisansüstü

eğitimde, tıp ve fen alanlarındadır. Kadınlar erkeklere göre daha az işgücünü katılmaktadır. Radmard’ın çalışması ile İran ve Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kadın imajının ele alındığı bu çalışmada da İran’da iş hayatına katılan ve bilim adamları kategorisinde hiç yer almaması açısından benzerlik göstermektedir.

Kahraman (2014)’ün “İranlı Kadınların Toplumsal ve Siyasal Profili” adlı çalışması sonuçlarına göre kadınlar sert şeriat kuralları ile sindirilerek devletin resmî otoritesinin çizdiği sınırlara hapsedilmeye, belirli kalıplara sığdırılmaya çalışılmaktadır. İranlı kadınlar cinsiyet temelinde baskıyla karşılaşmışlardır. İran’ın ataerkil, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı siyasal iktidarı, hukuk başta olmak üzere çeşitli araçlarla kadınları çok ağır yaptırımlarla denetlemekte, özgürlük ve eylem alanını daraltmaktadır. Şer’i yönetimin baskısı, kadınlar örtünmeye zorlanmakta, kamusal alanda yer alacakları mekânlar, yer alma biçimleri, davranış kalıpları sınırlandırılmakta, toplumsal, hukuksal ve kolluk güçleri tarafından çok ağır yaptırımlar uygulanmakta, hukuksal alanda kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikler, evlilik içinde kadının güvencesiz konumu vb. unsurlar araştırmanın bulguları arasındadır. Ders kitaplarındaki görsellerde kadın imajının incelendiği bu çalışmada da görsellerde yalnızca kapalı kız ve kadınların yer alması, kadınların genellikle aile içi ve şeri hükümler doğrultusunda hemcinsleri ile okudukları eğitim kurumlarında ele alındığı, iş yaşamı ve sosyal hayatta yer almadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Çelik & Çelik (2015), “Devrim Sonrası İran Ortaokul Tarih Ders Kitaplarında Türklere İlişkin Söylemlerin Analizi” adlı çalışmasında İran’ın sınırları dışındaki Türklere özellikle de Osmanlı Şii inanç çerçevesinde ötekileştirilmekte, tehdit olarak değerlendirilmektedir. Türklere ilişkin anlatımların bir kısmının tarihi araştırmaların bulgularıyla desteklenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde kadın imajının ele alındığı bu çalışmada da İran Sosyal Bilgiler ders kitabında “komşu ülkeler” dersinde Türkiye yalnızca bir tablonun en altında başkenti, nüfusu ve yüz ölçümü ile yer alırken diğer ülkelere ilişkin ayrı başlıklar altında detaylı açıklamalar bulunmaktadır.

Özlük (2017)’ün, “İran ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaçlarının Karşılaştırmalı Analizi” adlı çalışması bulguları arasında İran ve Türkiye’nin eğitim sistemleri, tek tip insan yetiştirmeyi hedeflemeleri açısından oldukça benzer iken iki ülkenin siyasal rejimleri birbirinden farklıdır. İran’da eğitim sistemi İslami, dini, mezhebi ve milli esaslar doğrultusunda şekillenmiştir. Türkiye’de ise Cumhuriyetle başlayan Atatürkçü, ulusalcı ve laik eğitim anlayışı devam edegelmiştir. İran eğitim sistemi dini ağırlıkta iken Türkiye’de bu durum söz konusu değildir. Gerçekleştirilen çalışma sonuçları ile bu açıdan benzerlik göstermektedir.

Subaşı (2019), “Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Tasarım Boyutu Açısında Karşılaştırılması” adlı çalışmasında iki ülkeye ait ders kitaplarını görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, metin tasarımı, kapak tasarımı ve dış yapı özellikleri açısından ele almıştır. İçerik ve şekil, kapak tasarımı bakımından İran’ın Türkiye’den daha iyi olduğu; Türkiye’nin yazı biçimi, sayfa tasarımı açısından İran’dan daha iyi olduğu, dış yapı özelliklerinde eşit, görsel tasarımda birbirlerine yakın oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Bu çalışmada kitaplar belirli ölçütler açısından karşılaştırılırken kadın imajı açısından ele alınmamıştır.

Yeşilyurt (2020), Sosyal Bilgiler programındaki beceri ve değerleri Yeni Zelanda Sosyal Bilgiler programındaki beceri ve değerler ile karşılaştırmıştır.

Osmanoğlu ve Yıldırım’ın (2013), ‘Mısır ve Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programları karşılaştırması” adlı çalışmasında her iki ülkede de 2007-2008 yılları 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programını karşılaştırmıştır. Türkiye’de genel amaçları içerisinde Mısır’da olduğu gibi teoloji, yöntem bilim ve ekolojiye yönelik ayrı ayrı amaçlar bulunmadığı, Türkiye programının zenginlik, kapsam genişliği ve yeterliliği bağlamında Mısır’a göre daha kuvvetli olduğu, Türkiye vizyonunda Mısır’daki gibi dinî bir vurgu bulunmadığı, Türkiye’de eğitim durumları bakımından öğrenci merkezli yaklaşımın benimsendiği, Türkiye’de Mısır’dakinin aksine süreci ölçmeye yönelik çoklu ve alternatif değerlendirme yöntemleri

uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma da ise Türkiye’de 2018, İran’da 1982 yılında basılan 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları ele alınmıştır. Çalışmada her ne kadar görsellerdeki kadın imajı incelense de İran ders kitaplarının Afganistan gibi teoloji ağırlıklı olduğu söylenebilir.

Görsellerin karşılaştırılmasına yönelik ise Polat & Özkaral (2020)’ın “2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programlarına göre yayınlanmış 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel kaynaklar açısından karşılaştırılması” adlı çalışması örnek verilebilir. Fakat bu çalışmada aynı ülke içindeki iki farklı programa yönelik bir karşılaştırma yapılmış olup kadın imajı ele alınmamıştır.

İlgili çalışmalarda genellikle programlar veya ders kitapları karşılaştırmalı şekilde ele alınmıştır. Alan yazında ders kitaplarında yer alan görsellerdeki kadın imajını ele alan çalışmaya rastlanmamıştır.

Türkiye 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında 419 görsel içerisinde 109 görsel; İran’da 339 görsel içerisinde 44 görsel kadınlara ilişkindir. İran’da kadınlar tek boyutlu bir şekilde tesettürlü olarak ele alınırken Türkiye’de açık-kapalı şekilde çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Her iki ülkede de kadının siyasal temsiline ilişkin görsel bulunmamaktadır.

İran’da kadın çoğunlukla aile içi ve kız-kıza eğitim süresinde ele alınırken Türkiye’de karma eğitim yapısı içerisinde kadın eğitimde, hastanede, sosyal hayatta, çalışma yaşamında, sportif etkinliklerde ele alınmıştır. İran’da kadının çalışma hayatında temsil edildiği tek fotoğraf kadınların pamuk tarlasında çalıştığı görseldir. İran’da kadın yönetimde temsil edilmediği gibi kadınların oy kullanma, seçme-seçilme hakkına ilişkin bir açıklamada bulunmamaktadır. Türkiye’de kadınlar oy kullanırken, seçme-seçilme hakkına sahip olduğuna ilişkin görseller bulunmaktadır. İran’da bilim adamları, âlimlere yönelik görsellerde de sadece erkeklere yer verilmiştir. Türkiye’de önemli bilim adamlarına yönelik görsellerde kadınlara yer verilse de erkeklere nazaran azınlıkta kalmıştır. İran’da 21 ders içinde 8 derste; Türkiye’de 33 konu içerisinde 4 konuda kadın görseline yer verilmemiştir. Türkiye’de ders kitaplarında yer alan görsellerde kadın ve erkek görselleri birlikte yer alırken İran’da genelde erkek-erkeğe, kadın-kadına görsellere yer verilmiştir. İran’da çocuk hakları ve kadın haklarına ilişkin konulara değinilmezken Türkiye’de bu konulara yer verilmiştir. İran’ın son iki ünitesi tamamen dini içerikliken Türkiye’de böyle bir durum söz konusu değildir. Türkiye’de düğün geleneklerine ilişkin görsellerde kadınlara yer verilirken İran’da bu konuya yer verilmemiştir.

Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının arttırılması önerilmektedir.

Kadınların haklarına ve sorumluluklarına yönelik kadın çalışmalarının arttırılması dünyadaki tüm kadınların eşit haklara sahip olması açısından önemlidir.

İran İslam Cumhuriyeti eğitim kurumlarında karma eğitim anlayışının benimsenmesi okulların öğrencileri gerçek hayata hazırlaması açısından daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitaplarında da yönetim ve bilim adamları konularında daha fazla kadın görsellerine yer verilmesi önerilmektedir.

İran Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yönetim, çalışma yaşamı, kadın hakları, çocuk hakları konularının eklenmesi önerilmektedir.

Finansal Destek ve Teşekkür / Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması / Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author has no conflict of interest to declare.

Kaynakça

- Atmaca, E. A. (2006). İlköğretim ders kitaplarında görsel tasarım ve resimleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, ss. 318-328.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2. Edition). USA: SAGE Publications.
- Çelik, H., Çelik B. M. (2015). Devrim sonrası İran ortaokul tarih ders kitaplarında Türklere ilişkin söylemlerin analizi, *Turkish History Education Journal*, 4(2), ss. 202-224.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), ss. 219-236.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilgiler Dergisi*, 28(8), ss. 1-19.
- Ekiz, D. (2013). *Introduction to research methods and methods in education*. Ankara: Anı.
- Foster, S. J., Crawford, K. (2006). *What shall we tell the children?: International perspectives on school history textbooks*. UK: Information Age.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. New York: Cambridge University Press.
- Gülersoy, A. E. (2013). İdeal ders kitabı arayışında sosyal bilgiler ders kitaplarının bazı özellikler açısından incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*. 2(1), ss. 8-26.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). A qualitative study on the opinions of 7th grade students on intangible cultural heritage. *Review of International Geographical Education Online*, 9(1), ss. 36-62.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), ss. 22-40.
- Gürel, D. (2016). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin ilkökul 4. sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersine yönelik görüşlerinin karşılıklı olarak incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), ss. 641-660.
- Higgins, P. J. (1994). "Women's Education in the Islamic Republic of Iran". In M. Afkhami and E. Friedl (Ed.). *In the Eyes of the Storm: Women in PostRevolutionary Iran*. New York: Syracuse University.
- Kahraman, L. (2014). İranlı kadınların toplumsal ve siyasal profili, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 17(2), ss. 72-120.
- Kızılcıoğlu, A. (2003). Orta öğretim coğrafya ders kitapları değerlendirme ölçütleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 8, ss. 19-33.
- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Milli Folklor*, 82(21), ss.19-31.
- Küçükdağ, Y., Arabacı, C. (1994). *Selçuklular ve Konya*. Konya: Selçuklu Belediyesi Yayınları.
- Mehran, G., (2006). A study of the achievements and remaining challenges in female education in Iran. *Women's Studies*, vol. III/3. pp.11-31.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

- Muhsinpur, B. (1988). Philosophy of education in post-revolutionary Iran. *Comparative Education Review*. University of Chicago Press. vol. 32/1, pp. 76- 86.
- Muhsinpur, B. (2015). *İran'da eğitimin dünü ve bugünü*, Çev.: M. Hilmi Baş, <http://www.islamdusuncesi.net/iranda-egitimin-dunu-ve-bugunu-86h.htm> (Retrieved: 01.09.2015).
- Polat, M., Özkartal, T. C. (2020). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programlarına göre yayınlanmış 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel kaynaklar açısından karşılaştırılması, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(8), ss. 99 - 115,
- Radmard, S. (2013). Kadınlar, Yükseköğretim ve İş Gücü Piyasası: İran Örneği, *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), ss.82-92.
- Semin, A. (2014). *İran eğitim sistemi ve Türkiye-İran eğitim işbirliğine etkileri*. http://www.bilgesam.org/incele/1138/-iran-egitim-sistemi-ve-turkiye-iran-egitimisbirligine-etkileri/#.Vf2B0t_tmko (Retrieved: 06.01.2015).
- Subaşı, Y. (2019). Comparison of social studies textbooks in Türkiye and Iran in terms of their designs, *International Journal of Social Science Research*, 8(2), ss.141-159.
- Şahin, M. (2014). Sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), ss. 31-46.
- Osmanoğlu, A. E. ve Yıldırım, G. (2013). Mısır ve Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programları karşılaştırması. *Turkish Studies*, 8(6), ss.511-535.
- Özlük, D. (2017). İran ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaçlarının Karşılaştırmalı Analizi, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (3), ss. 729-757.
- Tertemiz, N., Ercan, I. & Kayabaşı, Y. (2001). *Ders kitabı ve eğitimdeki önemi, konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yeşilyurt, Y. (2020). Sosyal bilgiler programındaki beceri ve değerlerin Yeni Zelanda sosyal bilgiler programındaki beceri ve değerler ile karşılaştırılması, *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3 (2), ss. 450 -464.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

Textbooks are the main source in the learning and teaching process. Textbooks function as a tool used in a course and as a basis for the development of the course. Textbooks play an important role in transferring knowledge and skills as well as values and culture to students.

Every nation state strives to create a common national culture and social order by transferring its official ideologies to future generations through educational institutions. Textbooks prepared under the supervision and control of the relevant ministries of education of the countries and taught in schools are one of the important tools that serve this purpose. It is seen that the Social Studies textbooks given in primary and secondary education are one of the important courses that serve this purpose. Textbooks must be prepared extremely well in order to fully fulfill the responsibilities assigned to them in terms of raising the desired generations. The preparation, printing and delivery of textbooks to relevant institutions and organizations are the responsibility of the ministries of education of each country.

Both countries, Türkiye and Iran, have experienced radical changes and revolutions in the political, social and cultural fields at various periods. The Islamic Republic of Iran is also one of the countries with which we have the strongest border. For this reason, this research examined the image of women in the visuals in Social Studies textbooks taught in the 5th grade in Türkiye and the Islamic Republic of Iran. In this context, answers were sought to the following research questions:

1. To what extent is the representation of women included in the visuals according to units and subjects in the Social Studies textbooks of the Islamic Republic of Türkiye and Iran?
2. Are there any similarities in the images of women in the Social Studies textbooks of Türkiye and the Islamic Republic of Iran?
3. Are there any differences in the images of women in the Social Studies textbooks of Türkiye and the Islamic Republic of Iran?

In this research, 5th Grade Social Studies textbooks of Türkiye and Iran were examined comparatively. The study was designed in accordance with the qualitative research model. Qualitative research is research in which qualitative data collection techniques such as observation, interview and document analysis are used and a process is followed to reveal events and perceptions in a holistic and realistic way in a natural environment. Case study was preferred among qualitative research designs. Case study is a type of methodological approach that involves in-depth examination of a limited system using multiple data sources to collect systematic information about how it functions and operates.

In short, a case study is defined as an in-depth description and examination of a limited system. According to Creswell (2007), case study; It is a qualitative research approach in which the researcher examines one or a few situations limited in time in depth with data collection tools containing multiple sources (observations, documents, interviews, audio-visuals, reports), and the situations and themes related to the situation are defined. It is the in-depth study of a single situation in order to explain more than one situation. According to Merriam, multiple case studies were preferred among the case study types. Examining similar situations from two different countries was effective in choosing the multiple case type. Document review technique was used depending on the research design. The choice of this technique was influenced by the use of document review in the collection, systematic examination and evaluation of official or private records. After these studies were completed, the comparative education review method was used. In this regard, the findings obtained from the programs and textbooks of both countries were compared. In the comparison process, a horizontal approach was used, the main feature of which is to juxtapose the educational dimensions of the countries that are subject to examination, provided that they are valid in the same periods, and to determine their similarities and differences.

The content analysis method, which is based on summarizing and interpreting the data according to predetermined themes, was used to analyze the data. By examining the data summarized and interpreted in content analysis more deeply, concepts and

themes that could not be detected with a descriptive approach were discovered using the content analysis method.

109 visuals out of 419 visuals in Türkiye 5th Grade Social Studies textbook; In Iran, 44 images out of 339 are about women. While women in Iran are discussed in a one-dimensional way as veiled, in Türkiye they are discussed openly and implicitly in a multi-dimensional way. There is no visual regarding the political representation of women in both countries. While in Iran, women are mostly discussed within the family and in girl-to-girl education, in Türkiye, within the mixed education structure, women are discussed in education, hospitals, social life, working life and sports activities. The only photograph in which women are represented in working life in Iran is the image of women working in cotton fields. In Iran, women are not represented in the government, and there is no statement regarding women's right to vote, vote and be elected. While women vote in Türkiye, there are visuals showing that they have the right to vote and be elected. In Iran, only men were included in the images for scientists and scholars. Although women are included in images of important scientists in Türkiye, they remain in the minority compared to men. In Iran, 8 lessons out of 21 lessons; In Türkiye, images of women were not included in 4 topics out of 33. While the visuals of men and women are included in the textbooks in Türkiye, in Iran, male-male and female-female images are generally included. While issues related to children's rights and women's rights are not mentioned in Iran, these issues are included in Türkiye. While the last two units of Iran have a purely religious content, this is not the case in Türkiye. While women are included in images of wedding traditions in Türkiye, this subject is not included in Iran.

